

La niña lunática y otros cuentos - Esther Tusquets

Durant la primera joventut vaig devorar una rere l'altra les novel·les *El mismo mar de todos los veranos*, *El amor es un juego solitario* y *Varada tras el último naufragio*. Els títols no enganyaven, ja que els personatges d'Esther Tusquets (Barcelona, 1936) manifestaven unes dificultats d'integració que facilitaven una identificació instantània: davant els fracassos estrepitosos que els procurava l'entorn social, es refugiaven en l'interior d'ells mateixos, on es podien protegir de la barbàrie i el fariseisme. Després d'aquella experiència de lectura, han anat passant els anys i no he tornat a aquells llibres -ni als que l'autora ha publicat posteriorment- per una por inconfessable de no retrobar-hi el mateix grau de complicitat. Més concretament, per una certa por de no haver traspasat la barrera, de no trobar-me al costat equivocant: al costat dels éssers convencionals i rutinaris que Esther Tusquets contraposa als seus personatges més entranyables. Finalment, però, he decidit internar-me en el recull de contes titulat *La niña lunática y otros cuentos*.

Ja coneixia *Recuerdo de Safo*, un dels millors relats de l'antologia *Cuentos de este siglo: 30 narradoras españolas contemporáneas*. L'elegia per Safo, la gossa dackel que acompanya la narradora durant uns anys crucials, serveix una vegada més per oposar la puresa d'un ésser lliure amb l'entorn hostil o indiferent, on abunden els cecs i els carnívors. Els vuit contes del recull són diferents versions del joc de sensibilitats o, més ben dit, de la dinàmica, inevitablement asimètrica, que s'estableix entre la sensibilitat i la rudesia. Els millors personatges d'Esther Tusquets són nens o adolescents que comencen a descobrir els límits de la sinceritat dels adults, que encara tenen esma de sorprendre's davant unes pràctiques que, a partir de certa edat, esdevindran perfectament plausibles. Són contes, doncs, que no serveixen d'iniciació, ans al contrari: posen en qüestió la iniciació a un tipus de vida que més aviat s'assembla a la mort.

Els relats titulats *La niña lunática* i *El hombre que pintaba mariposas* mostren que sortir dels camins fressats és una bona drecera per a la marginació.

La infantesa pot ser el paradís perdut, l'espai on l'ésser humà es troba fora de joc de manera natural, però pot convertir-se també en l'àmbit terrible on els més petits posen en pràctica els rituals adults: «*Sus compañeros le miraban de reojo y sonreían con sonrisas de hombres: con sonrisas sucias*». Per l'autora, la socialització (em sap greu utilitzar un terme tan poc literari) equival a un pas enrere. La diferència, sempre digna de respecte i preservació, es simbolitza en dos personatges de la literatura infantil que tendeixen a aparèixer als seus llibres: l'aneguet lleig (el marginat per ignorància) i la princesa del pèsol (la sensibilitat malaltissa). En els contes d'Esther Tusquets, el pas a la maduresa no representa un guany, sinó la pèrdua irreparable del millor de cada persona. La societat configura un espai sordid on només els animals, els nens i els bojos mantenen unes certes quotes de puresa. Poques vegades dos d'aquests éssers

coincideixen en el temps. Si la soledat pot ser reconfortant, l'evidència de la manca de sincronia amb altres éssers semblants condueix a l'angoixa vital: el mite màgic de l'amor simultani substitueix el mite carnal de l'orgasme sincronitzat.

També en l'estil narratiu Esther Tusquets es manté fidel a ella mateixa: les frases allargassades, que despleguen digressions, aposicions i subordinades com una teranyina precisa i delicada; el llenguatge que oscil·la entre els registres literari i familiar; i els hipèrbatons lleus, que impedeixen una lectura rutinària, es mantenen invariables des dels primers llibres. L'extensió de la frase sembla vinculada, un cop més, a la immersió interior, a les infinites ramificacions de la memòria iniciades per Marcel Proust. La *Carta a la mare* que tanca el recull, d'altra banda, és l'actualització, l'apropiació -la traducció- femenina de l'original que Kafka va adreçar al seu pare. Justament Proust i Kafka configuren els dos models de l'escriptor-refugi: el primer va dedicar la vida a descriure allò que estava condemnat a desaparèixer; el segon va optar per endinsar-se en les tortuositats d'un futur al·legòric. En els seus llibres, Esther Tusquets deixa constància d'allò que lamentablement es perd amb el pas dels anys, i amb cada llibre contribueix de manera perceptible i positiva a ajornar l'arribada de l'inevitable.